

centraal schriftelijk examen

aardrijkskunde

vwo

2025
tijdvak 1

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1** Regels voor de beoordeling
- 2** Algemene regels
- 3** Vakspecifieke regels
- 4** Beoordelingsmodel
- 5** Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1** De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2** De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.
- 3** De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens. De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4** De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5** Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1** De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2** Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3** Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1** indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2** indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3** indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4** indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5** indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6** indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7** indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8** indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9** indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

Wereld

Opgave 1 – BRICS en G7

Vraag 1 **maximumscore 2**

- Een voorbeeld van een politiek kenmerk is: de G7-landen zijn allemaal democratische (rechts)staten / landen met vrijheid van meningsuiting (terwijl bij BRICS ook landen horen met autoritaire / dictatoriale regimes). **1**
- Een voorbeeld van een cultureel kenmerk is: de G7-landen worden (in het algemeen / op Japan na) gekenmerkt door een Westerse cultuur / overwegend christelijke traditie (terwijl tussen de landen van BRICS grotere cultuurverschillen bestaan). **1**

Vraag 2 **maximumscore 1**

Een voorbeeld van een juist antwoord is: Saudi-Arabië en Iran willen (met hun toetreding tot BRICS) hun politiek macht / culturele invloed uitbreiden (om tegenwicht te bieden aan de G7-landen).

Vraag 3 **maximumscore 2**

- India **1**
- Een voorbeeld van een juist antwoord is: India heeft (door het gedaalde vruchtbaarheidscijfer / de dalende groene druk) de komende decennia relatief veel mensen in de werkende leeftijdsklassen / een lage demografische druk. **1**

Vraag 4 **maximumscore 3**

- Voorbeelden van juiste economische argumenten vóór de stelling zijn: **1**
 - China zal dan het hoogste bbp ter wereld hebben.
 - China heeft de laatste decennia veel geïnvesteerd (in grondstoffen) in andere landen (en dat zal zich in de toekomst uitbetalen).
- Voorbeelden van juiste politieke argumenten vóór de stelling zijn: **1**
 - China heeft zijn politieke / militaire invloed de laatste jaren sterk uitgebreid.
 - Het politieke systeem in China is in de mogelijkheid om snel / daadkrachtig / slagvaardig besluiten te nemen.
- Uit het demografische argument tegen de stelling moet blijken dat de bevolkingsomvang van China de komende decennia (sterk) zal gaan dalen / China (sterk) zal vergrijzen. **1**

Opgave 2 – Ontwikkelingen in de ruimtevaart

Vraag **5** maximumscore 3

- Uit het antwoord moet blijken dat de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in de periode 1960 - 1990 streden om de (hegemoniale / geopolitieke) macht in de wereld. **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat de dominante positie van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie in het aantal raketlanceringen afgenomen is / er nu meerdere landen zijn met een aanzienlijk aandeel in het aantal raketlanceringen. **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat de rol van staten / overheden afgenomen is, doordat raketten steeds vaker worden gelanceerd door commerciële bedrijven. **1**

Opmerking

Aan een antwoord dat bij de eerste deelscore alléén verwijst naar de Koude Oorlog geen scorepunt toekennen.

Vraag **6** maximumscore 2

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- Een voorbeeld vanuit verbeterde / snellere communicatie gekoppeld aan een schaalniveau. **1**
- Een voorbeeld vanuit verbeterd / sneller transport gekoppeld aan een ander schaalniveau. **1**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door satellietcommunicatie is overal ter wereld / ook ver op zee (ook in gebieden zonder internetaansluiting) communicatie mogelijk. **1**
- Door satellietdata kan met navigatiesystemen sneller / makkelijk binnenlands vervoer / transport plaatsvinden. **1**

Vraag **7** maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- India / China / Japan hebben zelf voldoende financiële mogelijkheden om een ruimtevaartprogramma uit te voeren.
- India en China / Japan en China zijn concurrenten van elkaar.
- Kleinere / (Semi-)perifere landen in Azië hebben andere prioriteiten dan het opzetten van een gezamenlijk ruimtevaartprogramma.
- De samenwerking in Azië / ASEAN is vooral gericht op economische integratie.

per juiste reden **1**

Vraag 8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- In de ruimte bestaan geen staatkundige grenzen (tussen landen) / hebben landen geen territorium / De ruimte is van iedereen, 1
- zodat er geen wetgeving in de ruimte is / landen (en bedrijven) vrij hun gang kunnen gaan. 1

Aarde

Opgave 3 – De uitbarsting van La Soufrière

Vraag 9 maximumscore 2

a - b - e - c - d

Opmerking

Als door het weglaten van een foutief geplaatste letter een verder foutloze reeks ontstaat, 1 scorepunt toekennen.

Vraag 10 maximumscore 2

- Uit de omschrijving moet blijken dat een pyroklastische stroom een (heet) mengsel / (hete) wolk van vulkanisch materiaal is die bij een vulkaanuitbarsting (op hoge snelheid) van een vulkaanhelling stroomt. 1
- hazard management 1

Vraag 11 maximumscore 2

Uit de beschrijving moet blijken dat

- de vulkanische as (door de enorme kracht van de uitbarsting) hoger kwam dan de luchtlaag waarin de noordoostpassaat waait / de overheersende wind waait, 1
- waardoor de vulkanische as (met de straalstroom mee) naar het oosten werd geblazen / niet (met de noordoostpassaat mee) in westelijke richting werd geblazen (en dus in Barbados terecht kwam). 1

Vraag 12 maximumscore 3

Uit de beschrijving moet blijken dat

- bij / ten oosten van Barbados subductie plaatsvindt (van de Zuid-Amerikaanse plaat onder de Caribische plaat), 1
- waarbij sedimenten van de onderduikende plaat (Zuid-Amerikaanse plaat) worden afgeschraapt 1
- die accumuleren / ophopen / plooiën tot boven de zeespiegel (en een eiland hebben gevormd). 1

Opgave 4 – Iceberg Alley

Vraag 13 maximumscore 2

a = 4

b = 2

c = 3

d = 1

indien vier juiste antwoorden 2

indien drie of twee juiste antwoorden 1

indien minder dan twee juiste antwoorden 0

Vraag 14 maximumscore 2

- Een voorbeeld van een juiste oorzaak waardoor het aantal ijsbergen kan toenemen, is: door temperatuurstijging zullen makkelijker / sneller stukken ijs van het landijs / een gletsjer afbreken en in zee terecht komen. 1
- Voorbeelden van juiste oorzaken waardoor het aantal ijsbergen kan afnemen, zijn: 1
 - Door temperatuurstijging is er steeds minder landijs / zijn er minder gletsjers / bereiken gletsjers de zee niet meer.
 - Door temperatuurstijging zullen de ijsbergen al verder noordelijk gesmolten zijn.

Vraag 15 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat ijsbergen (uit Groenland) worden getransporteerd door een koude zeestroom (waardoor de ijsbergen niet snel smelten).

Vraag 16 maximumscore 3

Uit de beschrijving moet blijken dat door het smelten van de ijskap

- de hoeveelheid zoetwater (met een lagere dichtheid) in het zeewater toeneemt / het zoutgehalte in het zeewater lager wordt, 1
- waardoor het zeewater moeilijker naar de bodem zinkt 1
- en de circulatie van zeestromen / de warme Golfstroom in de Atlantische Oceaan zal vertragen / afzwakken / verplaatsen. 1

Opgave 5 – Het drielandpunt Venezuela, Guyana en Brazilië

Vraag 17 maximumscore 2

uitspraak 1: juist / onjuist

uitspraak 2: onjuist

uitspraak 3: juist

indien drie juiste antwoorden 2

indien twee juiste antwoorden 1

indien minder dan twee juiste antwoorden 0

Vraag 18 maximumscore 2

Uit de beschrijving moet blijken dat

- in de periode oktober - maart de ITCZ ten zuiden van de Guyanasavanne / het Hoogland van Guyana ligt, 1
- waardoor de Guyanasavanne (als het gebied onder invloed van de noordoostpassaat staat) aan de lizijde van het Hoogland van Guyana / van het omliggende gebergte komt te liggen. 1

Vraag 19 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- de Roraima tafelberg een geïsoleerde / moeilijk toegankelijke ligging heeft, (oorzaak) 1
- waardoor planten- en diersoorten op het plateau van de Roraima tafelberg zich zonder invloeden van buitenaf konden ontwikkelen / uit andere gebieden zich niet op het plateau van de Roraima tafelberg konden vestigen. (gevolg) 1

Vraag 20 maximumscore 3

De juiste beschrijving moet de volgende drie stappen bevatten:

- Goudaders ontstaan bij (langzame / partiële) stolling van magma. 1
- Door exogene krachten / verwering en/of erosie worden (de bovenliggende gesteenten en) deze goudaders afgebroken tot gouddeeltjes. 1
- De gouddeeltjes worden door rivieren (naar Guyana en Suriname) getransporteerd (waarbij de gouddeeltjes worden afgezet). 1

Opgave 6 – De fast fashion desert in Chili

Vraag 21 maximumscore 3

- Een voorbeeld van een juist antwoord is: bij neoliberal beleid legt de overheid bedrijven relatief weinig regels op (zodat handelaren eenvoudig afgedankte kleding kunnen opkopen / dumpen). **1**
- Voorbeelden van juiste antwoorden zijn: **1**
 - Bij neoliberal beleid kunnen (sociale) voorzieningen voor een deel van de bevolking (door marktwerking) minder toegankelijk / betaalbaar worden.
 - Bij neoliberal beleid zijn belastingen (relatief) laag (zodat de welvaartverschillen zullen toenemen).
- gini-coëfficiënt / Lorenzcurve **1**

Vraag 22 maximumscore 2

Uit het antwoord moeten blijken dat

- Chili de nadelige gevolgen ondervindt van de consumptie van kleding in andere (vooral centrum)landen **1**
- en de kleding binnen Chili in een afgelegen / perifeer gebied wordt gedumpt. **1**

Vraag 23 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat er sprake is van afwenteling in tijd / het lang duurt voordat alle kleding vergaan is.

Vraag 24 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat Chili geen perifeer land meer is / tegenwoordig een semi-perifeer land is (en geen meer geld zou hoeven te verdienen aan het opkopen van afgedankte kleding).

Opgave 7 – Energiegebruik in het Caribisch gebied

Vraag **25** maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- veel Afrikaanse landen een laag energieverbruik hebben (dat overeenkomt met de perifere positie die zij in het centrum-periferiepatroon innemen), **1**
- maar dat de aanwezigheid van olie / gas / energiebronnen in veel Afrikaanse landen onafhankelijk is van de positie die landen in het wereldsysteem innemen. **1**

Vraag **26** maximumscore 3

- Uit het antwoord moet blijken dat Venezuela sinds een aantal jaren te maken heeft met politieke instabiliteit / dat de grens met Venezuela sinds een aantal jaren (deels) gesloten is. **1**
- Colombia / Guyana / Trinidad **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat nabijheid een belangrijke rol speelt. **1**

Vraag **27** maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De mondiale uitstoot van fossiele brandstoffen leidt tot klimaatverandering / opwarming van de aarde, (oorzaak) **1**
- waardoor de zeespiegel stijgt / orkanen krachtiger worden (of vaker voorkomen) / oceanen verzuren. (gevolg) **1**

Vraag **28** maximumscore 1

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- Scholen / huishoudens kunnen (in tegenstelling tot hotels) niet (altijd) omschakelen op (diesel)generatoren.
- Scholen / huishoudens zijn volledig afhankelijk van het elektriciteitsnet.

Vraag **29** maximumscore 3

Een juiste beschrijving moet de onderstaande drie stappen bevatten:

- In september (2023) lagen veel orkanen / lagedrukgebieden op de Atlantische Oceaan. **1**
- Boven de benedenwindse eilanden ontstaat dan een hogeluchtdrukgebied. / De orkanen zuigen dan lucht aan vanuit de benedenwindse eilanden. **1**
- De (normaal afkoelende) wind / bewolking verdwijnt. **1**

Vraag **30** maximumscore 3

- Een voorbeeld van een juist antwoord is: door de (passaat)wind kan er dag en nacht / het hele jaar energie opgewekt worden (in tegenstelling tot zonne-energie die alleen overdag opgewekt kan worden). **1**
- Voorbeelden van juiste nadelen zijn: **1**
 - Windmolens ontsieren het landschap / leiden tot horizonvervuiling.
 - Als het te hard waait moeten windmolens stopgezet worden.
 - Windmolens zijn kwetsbaar voor tropische orkanen.
- Uit het antwoord moet blijken dat aan de noordkust van de eilanden weinig mensen wonen. **1**

Vraag **31** maximumscore 1

twee van de volgende:

- Saba
- Sint Maarten
- Sint Eustatius

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als twee eilanden juist zijn.

Vraag **32** maximumscore 1

Voorbeelden van juiste antwoorden zijn:

- De BES-eilanden kunnen in het omschakelen naar duurzame energiebronnen (financieel) gesteund worden door de Nederlandse overheid.
- De BES-eilanden zijn een bijzondere gemeente / openbaar lichaam van Nederland.

Vraag **33** maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- De BES-eilanden en Sint Maarten hebben (veel) minder inwoners dan Aruba en Curaçao / gebruiken (veel) minder energie dan Aruba en Curaçao, **1**
- zodat op de BES-eilanden en op Sint Maarten relatief weinig investeringen nodig zijn om aan de totale energievraag te voldoen. **1**

5 Bronvermeldingen

bron 1 t/m 16 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2024

foto's:

bron 5 UWI Seismisch Onderzoek, 2021

bron 9 media.npr.org, 2017

bron 12 Simonkr, Gettyimages, 2023

bron 14 AFP/Martin Bernetti, 2021

kaarten:

bron 8 Grote Bosatlas 56e, kaart 197a, 2021

bron 17 Noordhoff, Grote Bosatlas 56e, 2021

bron 18 Noordhoff, Grote Bosatlas 56e, 2021